

Вороніна Вікторія Вікторівна,

здобувач кафедри теорії та практики управління, викладач кафедри теорії та практики управління, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 03056, м. Київ, просп. Перемоги, 37, корпус 7, Виконавчий директор ГО «Центр безпекових досліджень «СЕНСС», e-mail: voronina@censs.org, <https://orcid.org/0009-0002-6754-7812>

Voronina Viktoriia Viktorivna,

Postgraduate Student of the Department of Theory and Practice of Management, Lecturer at the Department of Theory and Practice of Management, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», 03056, Kyiv, 37, Beresteiskyi Ave, building 7, Executive director of the NGO «Center for Security Studies «CENSS», e-mail: voronina@censs.org, <https://orcid.org/0009-0002-6754-7812>

Черниш Вадим Олегович,

кандидат юридичних наук, викладач кафедри теорії та практики управління, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 03056, м. Київ, просп. Перемоги, 37, корпус 7, Голова Керівної ради ГО «Центр безпекових досліджень «СЕНСС», e-mail: vc@censs.org, <https://orcid.org/0000-0002-4904-4616>

Chernysh Vadym Olehovich,

PhD in Law, Lecturer at the Department of Theory and Practice of Management, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», 03056, Kyiv, 37, Beresteiskyi Ave, building 7, Head of the Governing Council of the NGO «Center for Security Studies «CENSS», e-mail: vc@censs.org, <https://orcid.org/0000-0002-4904-4616>

ЧИ ПОТРІБНА УКРАЇНІ ПОЛІТИКА ЩОДО ЗБРОЇ?

Анотація. Російсько-українська війна є одним із головних чинників, що привертає увагу широких верств населення, експертів на науковців до питань обігу стрілецької зброї та легкого озброєння (обіг зброї) та пов'язаних із цим проблем. Не зважаючи на те, що питання обігу зброї стосуються багатьох аспектів суспільного та політичного життя держави, в Україні домінує відносно вузький, правоохоронний, погляд на те, яким чином та на яких принципах він має функціонувати.

Натомість обіг зброї є багатограним, комплексним явищем, його регулювання має ґрунтуватися на глибокому розумінні його сутності.

Широке розуміння обігу зброї вказує на необхідність комплексної, взаємоузгодженої та скоординованої діяльності органів влади для його належного регулювання та подолання відповідних викликів.

Мета роботи полягає у з'ясуванні наявності єдиної комплексної державної політики у сфері обігу зброї та політики щодо протидії недозволеному та несхвалюваному обігу зброї в Україні. Для досягнення цієї мети була використана наступна **методологія**: проведено аналіз публічних повідомлень органів державної влади, звітів та іншої інформації з відкритих джерел, як державних, так і недержавних, а також чинних нормативно-правових актів.

Наукова новизна. На підставі проведеного аналізу авторами вперше доведено, що в Україні відсутня єдина та комплексна державна політика щодо обігу зброї. Також встановлено, що на заваді формування такої державної політики стає відносно вузьке бачення обігу зброї як явища. Авторами пропонуються до використання нові поняття – «недозволений» та «несхвалюваний» обіг зброї в Україні – з метою більш точних його сутнісних характеристик. Окрім того, вперше в роботі пропонуються практичні заходи, спрямовані на формування загальної політики щодо зброї та протидію несхвалюваному та недозволеному її обігу зокрема.

Висновки. Питання, пов'язані із зброєю, стосуються значної кількості сфер суспільного та політичного життя держави і потребують переходу від вузького, суто правоохоронного підходу, до комплексного, широкого та багатовимірного. Вважаємо, що ціла низка центральних органів виконавчої влади має бути дотичною до питань формування та реалізації державної політики щодо зброї відповідно до своєї компетенції. Станом на теперішній час держава не має єдиної і комплексної політики щодо зброї в цілому та протидії несхвалюваному обігу зброї як її підсфери. Саме тому у статті надано узагальнені рекомендації щодо того, як визначити доцільність її формування, якою має бути діяльність центральних органів виконавчої влади щодо підготовки концептуального документа щодо такої політики, його обговорення та подальшої розробки відповідного нормативно-правового акту.

Ключові слова: державна політика, центральні органи виконавчої влади, національна безпека, зброя, ООН, DDR, євроінтеграція.

DOES UKRAINE NEED A WEAPONS POLICY?

Abstract. The Russian-Ukrainian war is one of the main factors that draws the attention of the general population, experts, and scientists to the issues of small arms and light weapons trafficking (arms trafficking) and related problems. Despite the fact that the issue of arms trafficking affects many aspects of the social and political life of the state, a relatively narrow, law enforcement-based view of how and on what principles it should function dominates in Ukraine. Instead, arms trafficking is a multifaceted, complex phenomenon, its regulation should be based on a deep understanding of its essence.

A broad understanding of arms trafficking indicates the need for comprehensive, mutually agreed, and coordinated activities of authorities for its proper regulation and overcoming the relevant challenges.

The purpose of the research is to find out the existence of a single comprehensive state weapons policy and a policy to counteract not allowed and disapproved arms trafficking in Ukraine. To achieve this goal, the following **methodology** was used: an analysis of public statements of state authorities, reports, and other information from open sources, both state and non-state, as well as current regulations.

The scientific novelty. Based on the conducted analysis, the authors proved for the first time that Ukraine lacks a unified and comprehensive state weapons policy. It has also been established that the formation of such a state policy is hindered by a relatively narrow view of arms trafficking as a phenomenon. The authors propose to use new concepts – «not allowed» and «disapproved» arms trafficking in Ukraine – to describe its essential characteristics more accurately. In addition, for the first time, the work offers practical measures aimed at the formation of a general weapons policy and counteracting not allowed and disapproved trafficking in particular.

Conclusions. Issues related to weapons concern a significant number of spheres of social and political life of the state and require a transition from a narrow, purely law enforcement-based approach to a comprehensive, broad, and multidimensional one. We believe that a number of central executive authorities should be involved in the development and implementation of state weapons policy by their competence.

As of now, the state does not have a unified and comprehensive weapons policy in general and countering disapproved arms trafficking as its sub-sphere. That is why the article provides generalized recommendations on how to determine the expediency of its formation, what should be the activity of the central executive authorities regarding the preparation of a conceptual document on such a policy, its discussion, and further development of the relevant legal act.

Key words: state policy, central executive authorities, national security, firearms, UN, DDR, European integration.

Вступ. Проблема недозволеного та несхвалюваного обігу стрілецької зброї та легкого озброєння (далі – «СЗЛО» або «зброя») в Україні є нагальною та, із високою імовірністю, буде ще більш значущою після закінчення російсько-української війни. Вже зараз у володінні цивільного населення, а також у осіб, що входять до складу сил оборони України, перебуває значна кількість стрілецької зброї та легкого озброєння, які можна віднести до сфери неконтрольованого обігу.

Актуальність проблеми несхвалюваного обігу зброї підтверджується не тільки дослідниками, але і публічними заявами керівників органів державної влади. Так, наприклад, в одному із незалежних досліджень проведених на основі аналізу відомостей, зібраних із офіційних джерел інформації, розпорядником якої є органи державної влади, вказується про збільшення кількості інцидентів, пов'язаних із обігом нелегальної зброї в 2020-2021 роках (Центр безпекових досліджень «СЕНСС», 2021, 2022). Міністр внутрішніх справ України передбачає що, «проблема зі зброєю у нас буде і після війни, ми це прекрасно розуміємо» (Босак, 2023).

Метою дослідження в цій статті є з'ясування наявності державної політики щодо протидії недозволеному та несхвалюваному обігу зброї в Україні. При цьому, варто відмітити, що ми свідомо використовуємо слова «недозволений» та «несхвалюваний» у словосполученні із словами «обіг зброї». В українських перекладах міжнародних правових документів, що є частиною національного законодавства внаслідок їх ратифікації Верховною Радою України, здебільшого, вживається слово «незаконний», коли в англійських версіях у відповідних місцях використовується слово «illicit». Так, наприклад, в українському перекладі протоколу, затвердженого Резолюцією 55/255 Генеральної Асамблеї ООН від 31.05.2001, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, вживається словосполучення «незаконний обіг вогнепальної зброї» (Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності, 2001). В англій-

ській, оригінальній, версії згаданого документа цьому словосполученню відповідає «illicit trafficking in firearms». Англійській словник Cambridge Dictionary містить тлумачення слова «illicit» – незаконний або такий, що не схвалюється суспільством (Cambridge dictionary). Одночасно, цей же словник містить слова «unlawful» та «illegal», що означають «такий, що не дозволений законом» (Cambridge dictionary). Таким чином, на основі аналізу та співставлення значень згаданих вище англійських слів, ми віддаємо перевагу вживанню в цій статті у подальшому українського словосполучення «несхвалюваний обіг зброї». Таке незвичне для багатьох словосполучення, на нашу думку, охоплює за змістом як незаконний обіг, себто такий, що суперечить вимогам закону, так і такий, що хоча і є формально законним, але не схвалюється суспільством.

Поза межами статті ми залишаємо дискусію щодо того, чи тотожними за змістом є поняття «незаконний» та «несхвалюваний суспільством». В цьому контексті зазначимо лише один приклад, коли ці поняття точно не є тотожними. 24 лютого 2022 року, в перший день широкомасштабного вторгнення, за рішенням тодішнього міністра внутрішніх справ в Києві було видано близько 10 тисяч одиниць автоматів Калашникова різних модифікацій (Кізілова, 2022). Схожа ситуація відбувалася в деяких інших містах держави, а серед тих, хто отримав зброю, були тисячі цивільних осіб. Закон, який надав право цивільним особам володіти та застосовувати стрілецьку вогнепальну зброю військового призначення, набрав чинності лише 7 березня 2022 року. Таким чином, вся зброя, що видавалася в період з 24 лютого по 6 березня 2022 року цивільним особам, формально перебувала в «незаконному обігу», хоча суспільство очевидно схвалювало подібні дії державних органів.

В цій статті ми використаємо якісний аналіз публічних повідомлень органів державної влади, звітів та інформації із відкритих джерел, як державних так і недержавних, а також нормативно-правових актів. На підставі аналізу пер-

винних та вторинних джерел ми зробимо висновки про те, чи існує в Україні державна політика у сфері протидії обігу нелегальної зброї та який центральний орган виконавчої влади є уповноваженим забезпечувати її формування.

1. Концептуальні засади державної політики щодо зброї. В Україні проблема несхвалюваного обігу зброї сприймається переважно як така, що має вирішуватися органами із правоохоронними функціями, себто, Національною поліцією України, Державною прикордонною службою України, Державним бюро розслідувань України та Службою безпеки України. Жодне із міністерств, в тому числі і Міністерство внутрішніх справ, не має в положеннях, що визначають їхню компетенцію, прямої згадки про повноваження щодо забезпечення формування та реалізації державної політики стосовно протидії несхвалюваному обігу зброї. В положенні про Міністерство внутрішніх справ України (далі – МВС), натомість визначено повноваження цього міністерства щодо «забезпечення формування державної політики у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку» (Положення про Міністерство внутрішніх справ України, 2015). Згадану вище сферу державної політики ми в цій статті в подальшому будемо називати сферою протидії злочинності та підтримання публічної безпеки.

Заяви керівництва МВС, зроблені протягом 2023-2024 років, вказують на те, що цей орган сприймає державну політику щодо протидії обігу нелегальної зброї як складову державної політики у сфері протидії злочинності та підтримання публічної безпеки (рис. 1).

Державна політика протидії злочинності та підтримання публічної безпеки

Рис. 1. Схематичне зображення співвідношення державної політики протидії злочинності та підтримання публічної безпеки та державної політики протидії несхвалюваному обігу зброї

Так, наприклад, в одній із заяв міністр внутрішніх справ зазначає, що «усі правоохоронні

структури повинні працювати на виявлення незаконних боєприпасів та зброї» (Міністерство внутрішніх справ України, 2023). На думку міністра, «[у] держави є кілька напрямків протидії незаконному обігу зброї. Це реєстр, законодавство, яке буде регулювати так звану трофейну зброю, і закон, який розглядають зараз законотворючі – про так звану цивільну зброю» (МВС України, 2023). МВС вважає, що «єдиний реєстр зброї є основним інструментом запобігання її незаконному обігу, що є особливо важливим в умовах війни». (Урядовий портал, 2023). Подібний підхід умовно можна визначити як «правоохоронний».

Джонатан Сімон (Jonathan Simon) використовує, як він сам зазначає, полемічний концепт – «управління через злочинність» (англ. – «governing through crime»), що характеризує спосіб правління американської еліти (Simon, 2007, р. 4). На думку автора, використання такого концепту дозволяє згенерувати три висновки. Перший – злочинність є одним із стратегічних питань; в будь-яких інституціональних умовах дії людей вважаються легітимними, якщо вони спрямовані на попередження злочинів або інших видів проблемної поведінки, що можуть бути уподібнені злочинам (Simon, 2007, р. 4). Другий висновок полягає в тому, що люди можуть поширювати категорію злочинності для легітимізації втручання [в інші сфери], що має іншу, відмінну від попередження злочинності, мотивацію, наприклад, політичну (Simon, 2007, р. 4). Третій – вказує на те, що «технології, дискурси та метафори [які відносяться до сфер] злочинності та кримінальної юстиції стали більш помітними об'єктами уваги в усіх типах інституцій [навіть у школах], де вони можуть легко рухатись до нових управлінських можливостей» (Simon, 2007, рр. 4-5). З нашої точки зору, «правоохоронний» підхід до проблеми несхвалюваного обігу зброї має схожі ознаки із концептом Джонатана Сімона.

Проблема несхвалюваного обігу зброї, на нашу думку, має розглядатися в більш широкому контексті, ніж це передбачає «правоохоронний» підхід. Наприклад, Дженіфер Карлсон та Ріна Джеймс вживають термін «політика щодо зброї» (англ. – «gun policy»), який значно ширше, ніж проблеми злочинності (Carlson, James, 2021, р.3). В своїй статті автори аналізували дослідження в Сполучених Штатах Америки, що проводилися у період 1996-2016 років за кошти федерального бюджету та стосувалися питань, пов'язаних із зброєю та її обігом. Вони дійшли висновку про те, що «підхід з позицій

кримінальної юстиції» (англ. – «criminal justice approach») затіняє інші підходи, зокрема «підхід з позицій громадського здоров'я» (англ. – «public health approach»), «підхід з позицій соціальної справедливості» (англ. – «social justice approach»), а також «підхід з позицій політичної культури» (англ. – «political culture approach») (Carlson, James, 2021, pp. 3, 15, 42).

Окремої дискусії потребує проблема масових розстрілів у школах та інших громадських місцях. Подібні випадки варто розглядати не лише як питання неправомірного, злочинного використання зброї, зареєстрованої або ні, та питання систем захисту та охорони місць, де можуть трапитися подібні інциденти (правоохоронний підхід). Випадки масових розстрілів повинні розглядатися і з позицій психології, моралі, відповідальності батьків за дії малолітніх дітей, що вчиняли розстріли тощо.

Нерідко застосування зброї може бути насильницьким продовженням триваючих особистих або групових конфліктів. Отже, питання виявлення, врегулювання, вирішення та розв'язання конфліктів, навички медіації у відповідних осіб мають безпосереднє значення для запобігання неправомірного та необґрунтованого використання зброї та належного поведіння із нею.

Також масові розстріли або організація вибухів в громадських місцях можуть являти собою прояви насильницького екстремізму, що розглядається в контексті поняття радикалізації. Радикалізація – це поетапний і складний процес, під час якого людина або група людей приймає радикальну ідеологію або переконання, які допускають, використовують або виправдовують насильство, включно з терористичними актами, для досягнення певної політичної чи ідеологічної мети (Prevention of radicalization, 2024). Радикалізація може привести до насильницького екстремізму. В цьому контексті ми маємо зазначити, що прояв насильницького екстремізму із використанням зброї може відбутися при виконанні трьох головних умов: 1) процес радикалізації, що трансформує погляди та переконання людини, робить її внутрішньо готовою до застосування зброї; 2) наявність доступу до зброї, законно або ні; 3) набуття навичок поведіння зі зброєю та її безпосереднього застосування. І якщо останні дві умови можна розглядати із позицій «правоохоронного» підходу, то перший, очевидно, потребує більш широкого підходу.

Політика Європейського Союзу щодо протидії радикалізації охоплює низку напрямків, серед яких:

– протидія екстремістським ідеологіям в Інтернеті, включаючи поширення расистської та ксенофобської мови ворожнечі;

– сприяння створенню більш стійких громад, розбудова довіри з громадами та між ними;

– створення можливостей для розвитку для молодих людей з груп ризику через освіту, культуру та спорт для запобігання радикалізації;

– сприяння співпраці між школами, спільнотами (включаючи релігійні групи), молодіжними працівниками, соціальними працівниками та організаціями громадянського суспільства (враховуючи можливість впливу на вразливих молодих людей неформальної освіти, пов'язаної із екстремістськими ідеологіями);

– зміцнення соціальної згуртованості, зменшення вразливості до радикальних дискурсів через реальне або уявне соціальне виключення, дискримінацію чи маргіналізацію тощо (A Counter-Terrorism Agenda for the EU: Anticipate, Prevent, Protect, Respond, 2020).

Враховуючи необхідність розгляду питання обігу зброї в більш широкому контексті, важливо згадати і про культуру володіння зброєю. До питань культури, що пов'язані із володінням вогнепальною зброєю, можна віднести, наприклад, «культурне пізнання ризику», що означає схильність людей узгоджувати свої переконання щодо величини ризиків з культурно обумовленою моральною оцінкою потенційно небезпечних видів діяльності (National Science Foundation). Також до цієї ж сфери ми відносимо культуру спільного полювання, що значною мірою притаманна чоловікам, та передбачає цілу низку уявлень, звичок, традицій та соціально обумовлених групових правил поведінки. Існують випадки, хоча і поодинокі, коли жінки створюють соціальні групи або спільноти, декларуючи головними інтересами, що їх об'єднують, спільне полювання, яке, в свою чергу ґрунтується на володінні зброєю (ГО «Український Жіночий Мисливський Клуб «ДІАНА»).

Поза сумнівом, до питань культури відносяться також і питання виховання дітей та молоді. На ставлення особи до володіння зброєю, бажання мати її у власності може впливати поведінка її батьків, що, наприклад, полягає в ознайомленні зі зброєю або набуття навичок стрільби у дитячому або підлітковому віці, зберігання зброї вдома батьками тощо.¹ Це питання особливо актуальне для України зараз, оскільки у володінні цивільного насе-

¹ Ми не знайшли у відкритому доступі результатів соціологічних досліджень з цього питання в Україні.

лення перебуває значна кількість одиниць СЗЛО. За оцінками МВС після закінчення російсько-української війни орієнтовно до 3 мільйонів одиниць зброї може опинитися у володінні громадян (Національна поліція України, 2023).

2. Проблемні питання щодо обігу зброї, викликані процесом демобілізації, роззброєння та реінтеграції. За інформацією Президента України станом на 29 січня 2024 року близько одного мільйона людей перебувало у складі сил оборони (Офіс Президента України, 2024). Всі ці особи різною мірою мають навички користування стрілецькою зброєю та легким озброєнням. Значна кількість особового складу сил оборони України протягом кількох років цілодобово перебуває зі зброєю, звикаючи до неї як до звичайного атрибута їхнього життя. Маємо обґрунтоване припущення, що такі особи при звичаються до зброї, що, очевидно, буде мати вплив на їх ставлення до питань, пов'язаних із володінням зброєю після переходу від військової служби до цивільного життя. Також особи, що при звичаїлися до побуту в бойових умовах, де їх постійно оточує зброя, яка дає певне відчуття безпеки, можуть сприймати наявність зброї у них як фактор особистої безпеки.

Забезпечення переходу від військової кар'єри до цивільного життя має важливе значення для розбудови стійкого та демократичного суспільства. Зазвичай, в країнах, що перебували у стані збройного конфлікту, політика такого переходу має складні обриси та зміст, часто відображає національну специфіку.² Попри це, існує набір так званих кращих практик, що довели свою ефективність в інших постконфліктних регіонах та країнах світу. Саме із таких наборів держави нерідко запозичують основні підходи та принципи. Широко відомими в світі є політики та програми під назвою: «Демобілізація, роззброєння та реінтеграція» (англ. – Demobilization, Disarmament and Reintegration, скор. – DDR). Як видно із назви, одним із ключових елементів політики щодо колишніх комбатантів є складова поіменована роззброєнням.

До згаданих вище практик роботи з комбатантами треба ставитися із певною пересторогою, оскільки значна їх частина розроблена для країн, в яких мали місце міжнародні (внутрішні) збройні конфлікти. Але існують і такі

² Тут і далі ми використовуємо термін «збройний конфлікт» як в загальному значенні, так і відносно до російсько-української війни, що триває із 2014 року та яку можна кваліфікувати як міжнародний збройний конфлікт на підставі Женевських конвенцій 1949 року.

практики, які можуть бути застосовані в Україні після закінчення війни.

Так, 27 структур Організації Об'єднаних Націй об'єднали свої зусилля для створення інтегрованих стандартів демобілізації, роззброєння та реінтеграції. В них, визначено що «Роззброєння – це збір, документування, контроль і утилізація стрілецької зброї, боєприпасів, вибухових речовин, легкого і важкого озброєння комбатантів, а часто і цивільного населення. Роззброєння також включає розробку програм відповідального управління зброєю» (The UN Inter-Agency Working Group on DDR, 2006, p. 6). Очевидно, що Міністерство у справах ветеранів при розробці ветеранської політики має враховувати кращі світові практики, що довели свою результативність. За оцінками цього міністерства, після закінчення війни в Україні ветеранська політика буде поширюватися на 4 – 5 мільйонів осіб, тобто приблизно на 10 відсотків всього населення (Радіо Свобода, 2023).

В Україні в цілому через війну спостерігаються значні зміни в структурі суспільства, а також трансформації суспільних та політичних відносин. Війна впливає на всі аспекти суспільного та особистого життя людей, сприйняття та оцінку ними стану безпеки чи небезпеки. Мілітаризація повсякденного життя включає присутність важко озброєних поліцейських або солдатів, що патрулюють вулиці, зайняття військовим персоналом високих державних посад, воєнну цензуру, озброєну охорону громадських будівель, озброєні блокпости вздовж доріг та комендантську годину. Широке розповсюдження легкого озброєння та стрілецької зброї часто призводить до прийняття їх як нормальної частини життя (Louise, 1995, p. 14).

Післявоєнне відновлення та подальший розвиток як України в цілому, так і окремих територіальних громад, мають відбуватися із врахуванням того, що питання, пов'язані із обігом зброї, будуть мати прямий вплив на ці процеси. Безпека життя, ведення бізнесу, вирішення спорів в територіальній громаді є однією із найважливіших передумов для її розвитку. Наприклад, силове вирішення господарських спорів із демонстрацією або навіть застосуванням зброї стане на заваді інвестиціям на території громади, а загальне сприйняття громади як небезпечної для проживання спричинить міграцію за її межі.

3. Володіння та використання зброї як предмет філософської дискусії. Питання, пов'язані із володінням та використанням зброї, є предметом не лише політичних, але і філо-

софських дискусій. Так, наприклад, відомою є дискусія, яку в Сполучених Штатах Америки (далі – США) ведуть багато років. Опоненти у спорах щодо обмежень у володінні зброєю у США часто зводять свої аргументи до двох тез. Одні послуговуються слоганом «Зброя вбиває людей» (I), а інші використовують слоган «Зброя не вбиває людей, люди вбивають людей» (II) (Misek, 2023; Nisbet, 1990, pp. 170-176). Ці прості, але яскраві тези мають філософське підґрунтя. Зброя є бездуховним предметом, вона не має своєї власної волі, не може діяти на власний розсуд, але, за логікою перших, вона робить небезпечною будь-яку людину, яка нею володіє, навіть якщо це людина доброї волі. Ідея першого слогану, коли матеріальний об'єкт, зброя, визначає або істотно впливає на свідомість людини, є спірною. З першого погляду, ідея слогану II може виглядати більш аргументованою з філософської точки зору. В такому разі, зброя розглядається лише як інструмент, так званий нейтральний об'єкт, провідник, за допомогою якого реалізується воля людини, яка її використовує для досягнення якоїсь мети³. Таким чином, якщо людина доброї волі володіє зброєю, вона не несе небезпеки через сам факт володіння нею. Натомість небезпека в будь-якому випадку виходить від людини злої волі незалежно від наявності у неї зброї, а замість зброї може використаний інший предмет, наприклад спортивне спорядження. Існує навіть софістичний прийом на підтримку слогана II, коли висувається теза, що якщо небезпеку несе сама зброя (предмети) і через це володіння нею слід заборонити, то тоді варто заборонити і автомобілі, від яких гине або травмується багато людей.

На підтримку обох позицій долучаються соціологи та філософи, що додає дискусії глибини та виводить її за межі політики в наукову сферу. Для того, щоб проілюструвати рівень дискусії, приведемо думку двох відомих філософів сучасності Бруно Латура та Дона Іхде.

Дон Іхде зазначає, що «технології самі по собі мисляться як просто об'єкти, як і безліч непотребу, що валяється на смітнику. Зрозуміло, що пістолет з наклейки на бампері сам по собі нічого не робить; але в релятивістському погляді, де примітивною одиницею є відносини людина-техніка, стає відразу очевидним, що відношення людини-зброї (людини зі зброєю) до іншого об'єкта або іншої людини дуже відрі-

зняється від відношення людини без зброї. Відносини людина-зброя трансформують ситуацію від будь-якої подібної ситуації, де людина без зброї» (Ihde, 1990, p. 27).

Бруно Латур, розмірковуючи над тим, хто ж є головним актором у комбінаційній взаємодії між людиною та зброєю, задається питанням, чи не виникає в результаті такої взаємодії новий суб'єкт – людина-зброя або зброя-людина (Latour, 1999, p. 179). Далі він приходить до висновку, що людина із пістолетом в руці відрізняється від себе самої без нього, а пістолет в руці – від пістолета у ящику стола чи пістолета в кармані (Latour, 1999, p. 179).

Філософські роздуми щодо відносин між людиною та зброєю існують з давна. В трактаті Ієронімо де Карранза «Філософія зброї», що був надрукований у 1582 році, зазначається, що мистецтво володіння зброєю (дестреза) винайдено для того, щоб захистити гарних людей від поганих, оскільки життя перших здебільшого знаходиться у волі останніх (Карранза, 2019, с. 362). Зважаючи на рік виходу трактату, мова в ньому іде про мистецтво володіння холодною зброєю, що на той момент відповідала рівню досягнутих людством технологій. Карранза розмірковує про те, чому та для чого людина створила зброю. Однією із дійових осіб висловлюється думка, що зброю людина створила для захисту від інших, поганих людей, але за допомогою зброї людина тепер «заохочує та тренує тіло, захищає життя, збільшує честь, зберігає славу, повагу та любов» (Карранза, 2019, с. 297).

Висновки. Із наведених вище джерел, які ми проаналізували, можна зробити висновки, що питання, пов'язані із обігом зброї, стосуються значної кількості сфер суспільного та політичного життя держави і потребують комплексного, широкого та багатовимірного підходу.

Від вузького, суто правоохоронного підходу до питань обігу зброї, варто перейти до комплексного. Враховуючи актуальність питань, пов'язаних із обігом зброї, вважаємо, що майже всі центральні органи виконавчої влади мають бути дотичними до питань обігу зброї.

На наше переконання, держава має розглянути можливість та необхідність сформулювати загальну комплексну політику щодо зброї, частиною якої буде її підсфера – політика щодо протидії несхвалюваному обігу зброї (рис. 2).

Політика протидії злочинності та підтримання публічної безпеки можуть співвідноситись так, як продемонстровано на рисунку 3.

Доцільність формування єдиної комплексної державної політики щодо зброї, на нашу думку,

³ В цьому судженні ми виключаємо випадкове, незалежне від волі користувача, використання зброї.

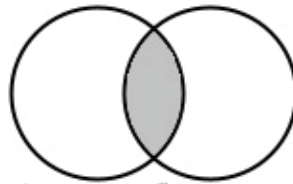
Державна політика щодо зброї (загальна)

Рис 2. Схематичне зображення співвідношення сфери державної політики щодо зброї та державної політики протидії несхвалюваному обігу зброї

Державна політика протидії злочинності та підтримання публічної безпеки

Державна політика щодо зброї (загальна)

Державна політика протидії несхвалюваному обігу зброї

Рис. 3. Схематичне зображення співвідношення сфер державної політики протидії злочинності та підтримання громадської безпеки та державної політики щодо зброї

пропонується визначити на підставі соціологічних досліджень, вивчення зарубіжного досвіду, проведення наукових досліджень за напрямками, окресленими в загальних рисах в цій статті (перший етап).

Після вивчення та опрацювання результатів досліджень уповноваженими центральними органами виконавчої влади відповідно до їхньої компетенції, варто підготувати узагальнені та узгоджені висновки щодо необхідності формулювання загальної державної політики щодо зброї (другий етап). На цьому етапі доцільно залучити сторонніх національних та міжнародних експертів, науковців та фахівців. В тому разі, якщо на цьому етапі буде підтверджено необхідність формування відповідної політики, необхідно підготувати відповідний документ.

Підготовлений на другому етапі документ підлягає широкому громадському обговоренню (третій етап), після якого має відбутися прийняття відповідного нормативно-правового акту урядом України (четвертий етап).

В разі, якщо Верховна Рада України вважатиме за потрібне, вона може визначити засади політики щодо зброї, як це передбачено статтею 85 Конституції України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ: —

1. Босак С. Міністр внутрішніх справ Ігор Клименко: де-юре, наявність будь-якого паспорту, в тому числі і російського, не є підставою для звільнення. *Українські новини*. URL: <https://ukranews.com/ua/interview/3049-ministr-vnutrishnih-sprav-igor-klymenko-de-yure-nayavnist-budyakogo-pasportu-v-tomu-chysli-i> (дата звернення: 22.04.2024).
2. ГО «Український Жіночий Мисливський Клуб «ДІАНА». *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/groups/319071895524818/> (дата звернення: 22.04.2024).
3. Ігор Клименко: Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України та Концепція безпекового середовища в Україні на 2023-2026 роки – це одні з важливих стратегічних орієнтирів МВС. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/i-hor-klymenko-stratehii-hromadskoi-bezpeky-ta-tsyvilnoho-zakhystu-ukrainy-ta-kontseptsiia-bezpekovoho-seredovyshcha-v-ukraini-na-2023-2026-roky-tse-odni-z-vazhlyvykh-stratehichnykh-orientyryv-mvs> (дата звернення: 22.04.2024).
4. Карранза І. С. Філософія зброї та майстерність володіння ним: Християнська атака та захист / пер. з давньоісп. О. Мальцев, І. Лопатюк, В. Берман. Дніпро: ФОП Середняк Т.К., 2019. 376 с.

5. Кізілова С. Київ: людям за кілька годин роздали 10 тисяч автоматів для спротиву РФ. *Українська правда*. URL: <https://www.prawda.com.ua/news/2022/02/24/7325565/> (дата звернення: 22.04.2024).
6. Офіс Президента України. Інтерв'ю Президента України Володимира Зеленського німецькому телеканалу ARD, 2024. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=NnH75tFS96o> (дата звернення: 22.04.2024).
7. Після перемоги на 10% населення України буде поширюватися ветеранська політика – Лапутіна. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-laputina-veterany-killist/32422732.html> (дата звернення: 22.04.2024).
8. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-p#Text> (дата звернення: 22.04.2024).
9. Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: Протокол Організації Об'єднаних Націй від 31.05.2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_792#Text (дата звернення: 22.04.2024).
10. Результати дослідження «Незаконний обіг і використання зброї в Україні у 2020» *Центр безпекових досліджень «СЕНСС»*. URL: <https://censs.org/illcit-agms-2020/> (дата звернення: 22.04.2024).
11. Результати дослідження «Незаконний обіг і використання зброї в Україні у 2021» *Центр безпекових досліджень «СЕНСС»*. URL: <https://censs.org/illcit-agms-2021/> (дата звернення: 22.04.2024).
12. Усі правоохоронні структури повинні працювати на виявлення незаконних боєприпасів та зброї, – Ігор Клименко (ВІДЕО). *Міністерство внутрішніх справ України*. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/news/usi-pravoohoronni-strukturi-povinni-praciuvati-na-viavlennia-nezakonnix-bojepripasiv-ta-zbroyi-igor-klymenko-video> (дата звернення: 22.04.2024).
13. Усі правоохоронні структури повинні працювати на виявлення незаконних боєприпасів та зброї, – Ігор Клименко. *Національна поліція України*. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/usi-pravoohoronni-strukturi-povynni-pratsiuvaty-na-vyavlennia-nezakonnnykh-boieprypasiv-ta-zbroi-igor-klymenko> (дата звернення: 22.04.2024).
14. A Counter-Terrorism Agenda for the EU: Anticipate, Prevent, Protect, Respond: Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European economic and social Committee and the Committee of the regions of 09.12.2020 no. COM/2020/795. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0795>.
15. Award Abstract # 0621840 – The Cultural Cognition of Risk: Psychological and Social Mechanisms. *National Science Foundation*. URL: https://www.nsf.gov/awardsearch/showAward?AWD_ID=0621840 (date of access: 22.04.2024).
16. Cambridge dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (date of access: 22.04.2024).
17. Carlson J., James R. Conspicuously Concealed: Federal Funding, Knowledge Production, and the Criminalization of Gun Research. *Sociological Perspectives*. 2021. URL: <https://doi.org/10.1177/07311214211012022> (date of access: 22.04.2024).
18. Ihde D. Technology and the lifeworld: From garden to earth. Bloomington: Indiana University Press, 1990. 226 p.
19. Latour B. Pandora's Hope. Harvard University Press, 1999. 336 p.
20. Louise C., UN Research Institute for Social Development, International Alert. The social impacts of light weapons availability and proliferation (Discussion paper No. 59, Call number UNRISD(05)/D4/No.59). Geneva: International Alert, UNRISD, 1995. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/227437> (date of access: 22.04.2024).
21. Micek J. L. No, guns do kill people. And the solution is glaringly obvious. *NC Newsline*. URL: <https://ncnewsline.com/2023/01/26/no-guns-do-kill-people-and-the-solution-is-glaringly-obvious/> (date of access: 22.04.2024).
22. Prevention of radicalisation. *Migration and Home Affairs*. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/counter-terrorism-and-radicalisation/prevention-radicalisation_en (date of access: 22.04.2024).
23. Simon J. Governing through Crime: How the War on Crime Transformed American Democracy and Created a Culture of Fear (Studies in Crime and Public Policy). Oxford University Press, USA, 2007. 344 p.
24. The Gun Control Debate: You Decide (Contemporary Issues in Philosophy) / ed. by L. Nisbet. Amherst: Prometheus Books, 1990. 341 p.
25. The United Nations Inter-Agency Working Group on Disarmament, Demobilization and Reintegration. Glossary: Terms and Definitions. *Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards*. 2006. URL: <https://www.unddr.org/modules/IDDRS-1.20-Glossary.pdf> (date of access: 22.04.2024).

REFERENCES:

1. Bosak, S. (2023, November 1). Ministr vnutrishnikh sprav Ihor Klymenko: de-yure, naiavnist bud-yakoho pasportu, v tomu chysli i rosiiskoho, ne ye pidstavoiu dlia zvilnennia [Minister of Internal Affairs Ihor Klymenko: de jure, the presence of any passport, including a Russian one, is not grounds for dismissal]. *Ukrainski novyny*. Retrieved from <https://ukranews.com/ua/interview/3049-ministr-vnutrishnikh-sprav-igor-klymenko-de-yure-nayavnist-bud-yakogo-pasportu-v-tomu-chysli-i> [in Ukrainian].
2. HO «Ukrainskyi Zhinochyi Myslyvskyi Klub «DIANA» [NGO «Ukrainian Women's Hunting Club

- «DIANA»]. (n.d.) *Facebook*. Retrieved from <https://www.facebook.com/groups/319071895524818/>.
3. Ihor Klymenko: Stratehiia hromadskoi bezpeky ta tsyvilnoho zakhystu Ukrainy ta Kontseptsiia bezpekovooho seredovyshcha v Ukraini na 2023-2026 roky – tse odni z vazhlyvykh stratehichnykh oriientyriv MVS [Ihor Klymenko: The Strategy of Public Safety and Civil Defense of Ukraine and the Concept of the Security Environment in Ukraine for 2023-2026 are one of the important strategic guidelines of the Ministry of Internal Affairs]. (2023). *Uriadovyi portal*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/ihor-klymenko-stratehiia-hromadskoi-bezpeky-ta-tsyvilnoho-zakhystu-ukrainy-ta-kontseptsiia-bezpekovooho-seredovyshcha-v-ukraini-na-2023-2026-roky-tse-odni-z-vazhlyvykh-stratehichnykh-oriientyriv-mvs> [in Ukrainian].
  4. Karranza, I. S. (2019). *Filosofiiia zbroi ta maistemist volodinnia nym: Khrystyianska ataka ta zakhyst [The the Philosophy of Arms and its Skill, and Christian Offense and Defense]*. (Oleh Maltsev, Iryna Lopatiuk, Valeriia Berman, Trans). Dnipro: FOP Seredniak T.K. [in Ukrainian].
  5. Kizilova, S. (2022). Kyiv: liudiam za kilka hodyn rozdaly 10 tysiach avtomativ dlia sprotyvu RF [Kyiv: in a few hours, people were given 10,000 automatic weapons to resist the Russian Federation]. *Ukrainska Pravda*. Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/news/2022/02/24/7325565/> [in Ukrainian].
  6. Ofis Prezydenta Ukrainy (2024). Interviu Prezydenta Ukrainy Volodymyra Zelenskoho nimetskomu telekanalu ARD [Interview of the President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy to the German TV channel ARD]. *YouTube*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=NnH75tFS96o> [in Ukrainian].
  7. Pislia peremohy na 10% naseleattia Ukrainy bude poshyriuvatysia veteranska polityka – Laputina [After the victory, 10% of the population of Ukraine will spread the veteran policy – Laputina]. (2023, May 22). *Radio Svoboda*. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/news-laputina-veterany-kilkist/32422732.html> [in Ukrainian].
  8. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 878 Pro zatverdzhenia Polozhennia pro Ministerstvo vnutrishnykh sprav Ukrainy [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 878 About approval of the Regulation on the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. (2015, October 28). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-п#Text> [in Ukrainian].
  9. Protokol proty nezakonnoho vyhotovlennia ta obihu vohnepalnoi zbroi, yii skladovykh chastyn i komponentiv, a takozh boieprypasiv do nei, yakyy dopovniuiie Konventsiiu Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti [Protocol against the illicit manufacturing of and trafficking in firearms, their parts and components and ammunition, supplementing the United Nations Convention against transnational organized crime]. (2001). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_792#Text [in Ukrainian].
  10. Center for Security Studies «CENSS» (2021). Rezultaty doslidzhennia «Nezakonnyi obih i vykorystannia zbroi v Ukraini u 2020» [Results of the study «Illegal trafficking and use of weapons in Ukraine in 2020»]. *Center for Security Studies «CENSS»*. Retrieved from <https://censo.org/illcit-arms-2020/> [in Ukrainian].
  11. Center for Security Studies «CENSS» (2022). Rezultaty doslidzhennia «Nezakonnyi obih i vykorystannia zbroi v Ukraini u 2021» [Results of the study «Illegal trafficking and use of weapons in Ukraine in 2021»]. *Center for Security Studies «CENSS»*. Retrieved from <https://censo.org/illcit-arms-2021/> [in Ukrainian].
  12. Usi pravookhoronni struktury povynni pratsiuvaty na vyialnennia nezakonnykh boieprypasiv ta zbroi, – Ihor Klymenko (VIDEO) [All law enforcement structures should work to detect illegal ammunition and weapons, – Ihor Klymenko (VIDEO)]. (2023, Decemder 30). *Ministry of Internal Affairs of Ukraine*. Retrieved from <https://mvs.gov.ua/uk/news/usi-pravookhoronni-strukturi-povynni-praciuvati-na-vyialnennia-nezakonnix-bojepripasiv-ta-zbroiy-igor-klymenko-video> [in Ukrainian].
  13. Usi pravookhoronni struktury povynni pratsiuvaty na vyialnennia nezakonnykh boieprypasiv ta zbroi, – Ihor Klymenko [All law enforcement structures should work to detect illegal ammunition and weapons, – Ihor Klymenko]. (2023, Decemder 30). *National Police of Ukraine*. Retrieved from <https://www.npu.gov.ua/news/usi-pravookhoronni-struktury-povynni-pratsiuvaty-na-vyialnennia-nezakonnykh-boieprypasiv-ta-zbroi-ihor-klymenko> [in Ukrainian].
  14. A Counter-Terrorism Agenda for the EU: Anticipate, Prevent, Protect, Respond COM/2020/795 (2020, December 9) . *The Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European economic and social Committee and the Committee of the regions*. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0795>
  15. Award Abstract # 0621840 – The Cultural Cognition of Risk: Psychological and Social Mechanisms. (n.d.) *National Science Foundation*. Retrieved from https://www.nsf.gov/awardsearch/showAward?AWD_ID=0621840
  16. Cambridge dictionary. (n.d.). Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/>.
  17. Carlson, J. Rina J. (2021). Conspicuously Concealed: Federal Funding, Knowledge Production, and the Criminalization of Gun Research. *Sociological Perspectives*. doi:10.1177/07311214211012022.
  18. Ihde, D. (1990). *Technology and the lifeworld: From garden to earth*. Bloomington: Indiana University Press.
  19. Latour, B. (1999). *Pandora's Hope*. Harvard University Press.
  20. Louise, C., UN Research Institute for Social Development, & International Alert. (1995). *The social impacts of light weapons availability and*

- proliferation* (Discussion paper No. 59, Call number UNRISD(05)/D4/No.59). Geneva: International Alert, UNRISD. Retrieved from <https://digitallibrary.un.org/record/227437>
21. Micek, J. L. (2023). No, guns do kill people. And the solution is glaringly obvious. *NC Newsline*. Retrieved from <https://ncnewsline.com/2023/01/26/no-guns-do-kill-people-and-the-solution-is-glaringly-obvious/>.
  22. Prevention of radicalisation. (2024). *Migration and Home Affairs*. Retrieved from https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/counter-terrorism-and-radicalisation/prevention-radicalisation_en.
  23. Simon, J. (2007). *Governing through Crime: How the War on Crime Transformed American Democracy and Created a Culture of Fear (Studies in Crime and Public Policy)*. Oxford University Press, USA.
  24. Nisbet, L. (Eds). (1990). *The Gun Control Debate: You Decide (Contemporary Issues in Philosophy)*. Amherst: Prometheus Books.
  25. The United Nations Inter-Agency Working Group on Disarmament, Demobilization and Reintegration. (2006). Glossary: Terms and Definitions. *Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards*. Retrieved from <https://www.unddr.org/modules/IDDRS-1.20-Glossary.pdf>